

I GEOPOLITIKA TELEVIZIJSKIH SAPUNICA

Vidimo se u kafiću

Početak devedesetih u Francuskoj bio je trijumf AB Productions sapunica: avgusta 1993. to su bile serije „Hélène et les garçons“ („Elen i momci“), „Premiers Baisers“ („Prvi poljupci“) i „Le Miel et les Abeilles“ („Med i pčele“). U siromaštvu koje je zateklo odrasle, te serije su izazvale – uz malo troškova – oduševljenje mladih, kojima su ponudile viziju uzdržanog i konsenzualnog sveta

PIŠE SERŽ ALIMI / MANIERE DE VOIR

„Udeo na tržištu od 52%.“ Klod Berda, suosnivač (zajedno sa Žan-Klodom Azuleom) kompanije AB Productions (1), imao je malo vremena da kaže nešto više pre nego što ga je prekinuo „poziv iz Turske“. Izgleda da se i u Istanbulu interesuju za „Hélène et les garçons“, „Premiers Baisers“ ili za „Le Miel et les Abeilles“, televizijske serije medijske grupe AB Productions, koje se svakog dana emituju na TF1 (2) [1990-ih] i koje prati većina francuske omladine.

Brojke o gledanosti govore same za sebe: 1993. je 39% dece između četiri i 14 godina gledalo seriju „Le Miel et les Abeilles“, a 40% odraslih između 15 i 49 godina su verni fanovi serije „Hélène et les garçons“. Ti uspeši svedoče o „počecima francuske fikcije u nastavcima“ i dokazuju da je „moguće proizvesti mnogo kvalitetnog programa koji će imati publiku“. Da ima publiku to je očigledno, ali da ima kvalitet? Muzika koja ide u vreme čekanja u centrali AB Productions je pesmica nalik svakodnevnim serijama: „Ljubav je zauvek. Zbog nje je sunce pod abažurom. Zbog nje sanjate, ona je vredna skretanja. Zbog nje pevate u zoru. Zbog nje je plavo nebo u dvorištu.“

Kulturni minimalizam nimalo ne smeta Azuleu: „U Francuskoj su hteli da se prave pametni po svaku cenu, dok su američki programi okupirali ekrane.“ (3) Berda smatra: „Televizija je ultimativna demokratija. U svakom trenutku birač može promeniti kanal. Svakog jutra su rezultati glasanja.“

Ovde nema glasačkih listića: generacija Miteran-Baladur ceni „ljubav zauvek“ koju joj servira, svake večeri, lanac poslovnih grupe Bouygues. Serije su različite ali intrige su slične, a može se dogoditi i da jedan lik prelazi iz jedne u drugu. Scene su vrlo kratke i obiluju frazama „Čao“, „Super!“, „Moram ići tamo“, „Vidimo se u kafiću!“. Ne ostavljaju vremena za bilo šta drugo sem scena međusobne razmene poljupca: u seriji „Hélène et les garçons“ četiri mladića, svaki put kada se nadu sa četiri devojke, grle „svoju“ devojku (ili obrnuto: jedna od odvažnosti scenarija) na takav način da kamera snima četiri izliva nežnosti jedan za drugim. Često se priča ne čuje do kraja rečenice zbog unapred snimljenog smeha, velikodušno emitovanog radi davanja ritma emisijama kojima humor nije najveća vrlina.

Glumac govori: pojavljuje se na ekranu. Snimci su fiksirani, kadriranje banalno, osvetljenje maksimalno, inscenacija minimalna, eksterijer zabranjen zbog ekonomičnosti, akcija se odvija u nepromenljivim i ograničenim mestima: „porodična“ trpezarija („Le Miel et les Abeilles“), jednokrevetna soba („Premiers Baisers“), muzički studio ili zajednička (rodno nemešovita) soba sa krevetima, jedna za trojicu od četiri mladića i jedna za tri od četiri devojke („Hélène et les garçons“). I u svakoj seriji je isti zajednički prostor, isto mesto okupljanja i druženja: kafić.

Bilo zbog nedostatka kreativne žice, bilo zbog izazivanja osećaja bliskosti (ili navikavanja): priče se ponavljaju, dugačke su i vrte se u krug. U intervalu od dva meseca, nakon nevernosti jednog karaktera sledi nesreća napuštenog/je ljubavnika/ce, nesreća koja odmah izazove kajanje prevrtljivog heroja. (4) Iskušenje-pokajanje-oprost, formula (povremeno objašnjena „molitvom“ koja je odmah uslišena) ne zahteva uvek povratak nesreće ili „kazne sa neba“, ubičajena pomoćna sredstva za one

DAVID STUDWELL – „Bronzana Merilin“ / DAVIDSTUDWELL.CO.UK

koji nemaju mašte. Za pokajanje nakon flerta van veze dovoljno je vrlo malo.

Marta 1993, jedan od uspešnijih časopisa (koji dizajnira AB Productions) otkriva nestrpljivim tinejdžerima buduće zaplete epizoda, priča priču o Elen i momcima. Za mesec maj: „Uhvaćen u zamku, Nikola [momak junakinja] je pokleknuo i otišao za vikend sa devojkom iz snova. Za Elen je to šok. (...) A onda joj je dobra vila, koja bdi nad njom, dovela život u red. U nedelju, ona vraća posramljenog Nikolu, povrednog vlastitom glupošću, koji pada na kolena plačući i moli za oprostaj. Dakle, njihova ljubav raste kroz iskušenje, par je spreman da gradi zajedničku budućnost.“ (5)

Scena oprostaja na ekranu izgleda ovako:

Elen: „Prekasno je Nikola. Više ne želim da te vidim.“ (Nikola se udaljava)

„Nikola, čekaj!“

Nikola: „Izvini, izvini!“

Elen: „Zagrlj me. Sve ćemo zaboraviti. To je bio košmar. Volim te.“ (Kraj epizode)

Tri dana kasnije, Nikola izvlači poučnu lekciju iz tužne priče: „Kada imamo nekoga i kada ga volimo, nema potrebe tražiti negde drugde.“

Devetogodišnja gledateljka Loren, čija soba je izlepljena posterima zvezda serije na TF1, svesna je repetitivne strane intriga: „Na kraju sve bude kao i pre.“ Utisak većnog ponavljanja je verovatno stvoren količinom otrcanosti i opštih mesta koje serija „Hélène et les garçons“ izliva u neprekidnoj bujici na gledaoce: „U ljubavi se ne računa“, „Treba znati čekati“, „Svi ponavljamo iste greške“, „Ko voli, taj pobeđuje“.

Ovaj dobri stari moral, pored svoje poslovne svrhe („Udeo na tržištu od 52%“), ima i očigledne društvene posledice. Jer Elen, lik iz serije, u potpunosti odgovara glumici Elen Roles. Ako prva

i spuštati telefonsku slušalicu – nikakvih nijansi, nikakve suptilnosti koja bi mogla označiti oklevanje karaktera hoće li učiniti katastrofalni korak koji bi ga mogao voditi u neverstvo. Glumice i glumci igraju loše jer jedino i mogu da igraju loše. Njihovo preterivanje ih na neki način štiti od ismevanja svojih uloga.

Segregacija u rodnim odnosima

(Neočekivani) nedostatak talenta ili tehnička distanciranja? Mogu li mladi ljudi od 20 do 26 da izgledaju prirodno dok slušaju prijatelja studenta kako izvodi sledeće stihove: „Nije prošlo ni godinu dana / Kada si spustila roletne / Ja sam odlučio da te čekam / Možda u septembru / Vратиćeš se. Odlučio sam da te čekam / Možda u decembru / Bićeš ovde“ i oduševljavaju se: „Ovo je sjajno! Ti si napisao tekst? Stvarno imaš talenta...“?

„Nismo ovde da bismo menjali svet“, kaže Elenin „verenik“. Tri serije za adolescence deluju kao ogromna kulturna regresija. U rodnim odnosima je na delu segregacija i zapanjujuće siromašna komunikacija: odvojene spavaće sobe, susreti koji se samo vrte oko „ljubavi“, tradicionalne uloge koje zahtevaju karikaturu. Kako ne bi „rizikovali“ da momci ne „odustanu od daske za hleb“, „devojke se uvek brinu za hranu“. Mladić isplaćuje Elen i daje ček voljenoj. Dok prolazi pored usisivača, ironično kaže: „Da me neko sad vidi, izgledao bih mu smešno, pogotovo što zagovaram ljudska prava.“ S druge strane, Elen se ne oseća smešno dok šije dugmad na košulji svog momka i objašnjava: „Kad se budem udala, to će biti u dobru ili u zlu. Zato se pripremam za zlo.“

Novac, rok muzika i avanture za jedne, briga o hrani, usisivač i pletenje za druge. Za nekoliko godina Elen bi možda izgledala kao gospođa Oženi koja u seriji „Le Miel et les Abeilles“ igra ulogu pozamašne domaćice: sa belom kecljom i kapicom, gleda televiziju dok oblikuje kolače...

Rodna segregacija, generacijska segregacija („Ne možete se oslanjati na nas. Svako se udaljava od roditelja“), ali i društvena segregacija. Likovi su tim više malograđani što više procenjuju da „postoje važnije stvari u životu od novca“, dok do kraja epizode nalaze potrebnih 20.000 franaka [oko 3.000 evra]; takođe, u mogućnosti su da pozovu osam osoba na večeru i da plate kreditnom karticom jednog ujaka (ako su roditelji daleko, novac nije).

Student baca pogled na oglase. Da li je u potrazi za poslom? „Ne, ne, sigurno nisam. Tražim gitaristu.“ Iako scenariisti čine sve kako bi prikriili društvenu stvarnost, privilegovani se pojavljuju u svakoj priči: „Jednom sam ukrao moped. Kada je došla policija, shvatio sam da su roditelji sve platili i to me je strašno pogodilo.“

Služeći se gomilom klišeja, ideologija ovih programa je veoma transparentna: alkohol vodi nasilju; iz Amsterdama se ljudi vraćaju drogirani; vernost je jemac sreće; Amerika je zemlja obilja (a Amerikanci sa bejzbol kačketima i širokim majicama su veliki, sportski nastrojani, religiozni i spontani). Nasilni i vulgarni grubijani upadaju u epizodu? Objasnjenje je tu: „Tata nije našao stan koji sam želeo i završili smo van Pariza.“ Ni provincija nije ništa bolja od predgrada. Pojavljuje se nezgrapnan lik koji je „gnjavator“: „Dolazi iz rodne Tuluze. Dobar je dečko.“ Pogrešna procena: neće otići sve dok ne izazove svoj deo u (malim) katastrofama.

Isključenost stranaca iz ekipe čini

Serije su različite ali intrige su slične, a može se dogoditi i da jedan lik prelazi iz jedne u drugu. Scene su vrlo kratke i obiluju frazama „Čao“, „Super!“, „Moram ići tamo“, „Vidimo se u kafiću!“

identitet grupe homogenim, pod okriljem njihovih mesta druženja i malih ljubavnih priča. Srednjoškolke i srednjoškolci, studentkinje i studenti iz ovih serija ne čitaju, nikada ne razgovaraju o poeziji, istoriji, slikarstvu, politici (Elenini roditelji su bili „šezdesetosmaši, to je dovoljno“). Kao „velika telad“ (I Vitelloni) Federika Felinija, korčaju krupnim koracima ka svim normalizacijama koje nosi odraslo doba, ali sa već lobotomiziranom imaginacijom. Stavljaju na zid fotografije Džima Morisona, Merilin Monro i Džejsma Dina, likova koji su umrli veoma mladi, jedan zbog droge, druga zbog samoubistva, treći zbog nesreće: „buntovnici bez razloga“. Oni će pak živeti sto godina, mirno, u poštenoj anonimnosti.

Elen, koja mrzi krzno („Kakav užas! Potpuno je pogrešno ubiti životinju radi kaputa“), „užasava se“ i rasizma: „Ništa mi se ne gadi više od reči rasizam!“ Osim toga, likovi mnogo vole da putuju u inostranstvo, verovatno zato što tamo „ljudi na ulicama, svedjedo da li bogati ili siromašni, imaju isti osmeh“.

Ali antirasizam se ovde završava. U seriji „Le Miel et les Abeilles“ pojavljuje se karakter koji malo smrdi. Zove se Žajon Kuku. Crnac je. Radi se o krupnom patuljku koji spava u kadi jer „ne podnosi spavanje u krevetu. Smatra da je previše mekan“. Naravno, on se kultivise, ali čitajući stripove koje nenaмерно cepa jer je „ovde sve fragilno“. „Fragilne“ su stepenice, sto u trpezariji, vrata koja će kroz nekoliko epizoda razvaliti... Ipak, kako ga kriviti? Jer njemu je muzika u koži. Klod Berda se smeje: „Karakter je nespretan.“ Klod Berda se ne smeje: zbog lika Žajona Kukua će se „kvalitet francuske fikcije“ (7) teško izvesti u SAD i u Afriku.

Zadovoljan uprkos svemu, producent je i poučan: „Fikcija je baština. To je ono što stvara radna mesta i što može da se izveze. Ako želimo da pobedimo Amerikance, moramo imati baštinu. Špancima nećete prodati emisiju o časopisima. S druge strane, prodajemo im Premiers Baisers.“ Intelektualna blistavost Francuske je u dobrim rukama. Konačno, kultura Evrope je počela.

PREVOD: Maja Solar

- (1) Beleška urednika: AB Productions će se 1999. raspediti na dva odvojena entiteta: JLA Holding (Žan-Lik Azule) i Groupe AB (Klod Berda). Mediawan, fond Metjua Pigasa, Gzavjea Nila i Pjer-Antoana Kaptona, kupio je Groupe AB za 270 miliona evra januara 2017.
- (2) Pionirsku seriju Premiers Baisers je 1992, svake sreće, emitovao „Club Dorothée“. AB Productions je snimao četrnaest epizoda nedeljno, što je u to vreme bila „najveća fabrika Evrope u pogledu obima produkcije“.
- (3) Prenosi Figaro TV Magazine, Pariz, 26. april 1993.
- (4) Ovaj članak se temelji na gledanju i analizi šezdesetak epizoda emitovanih između aprila i juna 1993. sapunica Hélène et les garçons, Le Miel et les Abeilles i Premiers Baisers.
- (5) Télé Club Plus, Pariz, mart 1993.
- (6) Télé 7 Jours, Pariz, 8. maj 1993.
- (7) O američkim serijama vidi: Serge Halimi, „Une Amérique plus gentille et plus tendre sur les écrans de télévision“, oktobar 1989, kao i članak na strani 28.